

ARTIȘTI STATORNICIȚI LA TÎRGU-JIU

Dr. ION MOCIOI

1. MIȘU POPP (1827—1892)

Dintre fruntașii picturii secolului trecut, Mișu Popp și-a legat viața și opera de istoria artelor plastice în Gorj. Născut la 19 martie 1827 în Brașov, era al optulea din cei nouă fii — Nicolae, Maria, Catinca, Elena Constantin, Paraschiva, Eufrosina, Mihail, Ioan — al lui Ioan Popp Moldovan de Galați.

Tatăl artistului, poreclit Ioniță Zugravu sau Ion Popovici Zugrav, de obârșie din Galații Făgărașului, s-a născut la 1774, a trăit la Brașov din 1818, unde era pictor, poleitor și sculptor și a decedat la 95 ani, în 21 mai 1869, în același oraș. De la tatăl său Mișu Popp a moștenit talentul și dragostea pentru pictură.

Mama pictorului, Elena Ivan, născută tot în Galații Făgărașului, la 1783, fiind mai tânără cu nouă ani decât soțul, s-a stins din viață înaintea lui, la 25 decembrie 1867, în casa cu nr. 1443 din „Ulița Mare” a Brașovului.

Mișu Popp, după o copilărie petrecută sub influența artistică din familie, a fost înscris în 1842, pentru trei ani, ca elev la Școala Militară de Grăniceri din Tîrgu-Secuiesc. Cariera ostășească nu i-a suris și s-a întors pentru totdeauna la universul artei. Dovedind de mic copil un talent deosebit pentru pictură, părinții săi l-au trimis în cele din urmă la studii de specialitate în Austria. În 1845, la 18 ani, a ajuns cursant al Academiei de Arte Frumoase din Viena, în clasa profesorului de pictură Gselhofer. După doi ani de învățătură a întrerupt studiile, chemat acasă de părinții îngrijorați de iminența evenimentelor de la 1848.

Întors în țară, l-a întâlnit pe renumitul pictor Constantin Lecca (1810—1887) și a lucrat împreună cu acesta tîmpla bisericii din Scheii Brașovului.

Revoluția de la 1848 l-a readus pe Mișu Popp sub haina ostășiei pentru puțin timp, pînă în primăvara anului 1849,

cînd, la ocuparea Braşovului de către insurgenţi, a luat drumul peste munţi şi a ajuns la Cîmpina, apoi la Ploieşti şi, în scurt timp, la Bucureşti.

În Capitală, Mişu Popp l-a regăsit pe Lecca şi i-a cunoscut pe elevii acestuia, între care Th. Aman şi Gh. Tătărescu. Aici şi-a început cariera artistică, în 1850, pictînd, împreună cu C. Lecca, stema ţării pe noile steaguri ale oştirii române, cît şi portrete ale bucureştenilor, în atelierul pictorului prieten. A continuat din 1852 să lucreze cu Lecca — lor alăturîndu-se şi pictorul Barbu Stănescu din Cîmpulung-Muscel —, unele picturi murale în vestitele monumente de artă Curtea Veche, Capela din Belu şi altele, care l-au reţinut în Bucureşti aproximativ trei ani şi i-au creat o frumoasă reputaţie de artist.

Cu un asemenea renume, Mişu Popp a fost chemat în anul 1855 la Tîrgu-Jiu să picteze Biserica domnească. A rămas în oraşul Gorjului cinci ani impliniţi, timp în care a pictat şi Biserica din Gîrbovu. Numai chemarea părinţilor îmbătrîniţi l-a putut readuce la Braşov, unde avea să trăiască apreciat de contemporanii săi şi să se stingă din viaţă, la 6 martie 1892.

Epoca de deplină realizare artistică a început la Tîrgu-Jiu, în acest scurt răstimp dintre 1855 şi 1860. În oraşul de sub pleoapa Paringului, impresionat de deschiderea spre nou a celor cultivaţi, de frumuseţea împrejurimilor submontane, de legăturile permanente cu comercianţii braşoveni, Mişu Popp şi-a format prieteni apropiaţi, pe care i-a pictat în tablouri celebre.

Un comerciant gorjean, Matei Zănescu, de loc din Bibeşti stabilit în Braşovul lui Mişu Popp, s-a împrietenit cu pictorul. Artistul l-a portretizat la vîrsta de 70 ani. I-a portretizat de asemenea soţia, Păuna Zănescu şi fii Andrei, Gheorghe, Iorgu, Eliza şi Elena. Andrei Zănescu, devenit comerciant ca şi tatăl său, la Braşov, s-a căsătorit cu Maria, nepoata pictorului, fiica fratelui său N.I. Popp, întărind prin rudenie prietenia cu familia gorjeană. Astfel, pictorului i-au pozat şi membrii familiei juniorului Andrei, Maria — soţia, Zoe, Dumitrana şi Dumitru — copiii lor.

Mişu Popp a realizat la Tîrgu-Jiu şi portretele altor gorjeni, ale lui Gheorghe Stolojan, Gheorghe Constantinescu, I.Z. Broşteanu şi soţiei sale Maria, ale comerciantului braşo-

vean de origine gorjeană Gheorghe Bozianu și soției sale Elena.

Cît a stat la Tîrgu-Jiu, pictorul Mișu Popp a fost fericit în apropierea inspiratoarei sale. Eliza Zănescu, fiica bătrînului comerciant gorjean stabilit la Brașov. Artistul a iubit-o într-atît încît, după căsătoria ei în familia Popovici, s-a hotărît să nu se mai căsătorească, dar i-a immortalizat chipul într-un neobișnuit tablou.

Lui Mișu Popp i-a pozat, tot la Tîrgu-Jiu, și domnitorul Barbu Știrbei, fiul acestui oraș.

O parte din aceste lucrări, păstrate la Tîrgu-Jiu de Sevestia Vasilescu, Lila Brădiceni, Sofia Sterescu și Viorica Horezeanu, au intrat în patrimoniul muzeului gorjean de artă plastică. După cum se cunoaște, alte lucrări de Mișu Popp se află în colecții din București, Brașov, Ploiești, Pitești, Alba Iulia, Reșița, Cîmpulung și Orăștie.

Din colecția de la Tîrgu-Jiu reținem, ca autentice valori : „Autoportret” (50×45), „Autoportret la 18 ani” (17×11 cm), „Mama artistului” (96×73), „Barbu Știrbei” (101×75), „Andrei Mureșanu” (40×30), „Gh. Constantinescu” (52×40), „Gh. Stolojan (33×26), „Păuna Zănescu” (52×40), „Eliza Zănescu” (52×40), „Elena Zănescu” (52×40), „Dumitrana Zănescu” (33×26), „I.Z. Broșteanu” (102×74), „Maria I.Z. Broșteanu (102×74), „Tînără cu trandafiri” (68×55), „Portret de femeie” (30×25), „Frumusețe blondă” (32×26), „Portret de copil” (23×18 cm).

Atît pictura murală cît și portretistica lui Mișu Popp au o valoare artistică incontestabilă. La Tîrgu-Jiu artistul s-a întrecut pe sine în pictura votivă, realizînd în stil neobizantin, în exteriorul catedralei, chipurile figurilor ilustre ale științelor antice, dînd totodată filozofilor o atenție particulară. Portretele în stil neorenascentist, pictate sub influența artei apusene din muzeele vieneze, aduc un suflu nou în începuturile laice ale picturii românești de la mijlocul secolului trecut. Desigur, așa cum s-a spus, „ceea ce îi conferă un loc de seamă în istoria picturii românești este portretul” (Ion Frunzetti). Subliniem că anii de apogeu ai portretisticii lui Mișu Popp sînt cei pe care i-a petrecut în Gorj, în perioada 1855—1860, la vîrsta puterii creatoare dintre 28 și 33 ani. Muzeul de artă din Tîrgu-Jiu îi aduce un omagiu prin cele două săli ce i le dedică în primele încăperi ale expoziției de bază.

2. IOSIF SCHMIDT—FAUR (1883—1934)

Sculptorul român de origine cehoslovacă, Iosif Schmidt-Faur, s-a stabilit în România la începutul secolului XX, în 1901, la vârsta tinereții, fiind chemat, prin convenție consulară, ca profesor la Școala de ceramică din Tîrgu-Jiu.

S-a născut la Znaim în 1883, a urmat școala specială de arte și meserii, secția de modelaj, în orașul natal și, după recomandarea directorului acestei școli dată directorului liceului gorjean, a venit la Tîrgu-Jiu, unde, integrându-se colectivului profesoral de aici, a lucrat un vas mare de lut, înalt de 1,20 m, folosind argilă de Vaidei, l-a ars într-un simplu cuptor țărănesc construit în curtea liceului și l-a prezentat la „Expoziția Asociației române pentru înaintarea și răspîndirea științelor” organizată la București în 1903.

Pentru cîteva personalități ale culturii locale — între care Alexandru Ștefulescu, Vitold Rola Piekarsky, Nicu D. Miloșescu — a creat busturi care dovedesc o deosebită înclinație pentru sculptură².

La Tîrgu-Jiu, Iosif Schmidt—Faur a rămas mai mult timp și s-a căsătorit cu o gorjeancă, născută Niculescu. Din iunie 1912 pînă în august 1915 a locuit la Craiova, unde a lucrat în asociație cu fabricantul Titu Andreescu, ocupîndu-se de „partea tehnică și artistică a fabricii de sobe și teracote”. Din 1915 s-a stabilit la București, pentru perioada războiului.

După primul război mondial a plecat la Academia de arte frumoase din Viena, ca prim-bursier al statului român, unde a urmat cursul de sculptură monumentală al profesorului Hans Bitterlich, autorul monumentului împărătesei Elisabeta, din Volksgarten.

După completarea studiilor, Iosif Schmidt-Faur a revenit la catedra de modelaj a Școlii de ceramică din Tîrgu-Jiu, dar școala nu și-a mai reluat decît cu greu cursurile, într-o nouă organizare, iar artistul a fost repartizat ca profesor la o școală de arte și meserii din Odorhei.

În noiembrie 1922, artistul diplomat Iosif Schmidt-Faur are o reușită expoziție la Școala de arte și meserii din București, după care se stabilește în capitala țării. În anul următor, în 1923, după expoziția personală organizată la „Maison d'art”, e transferat la Școala superioară de arte și meserii din București.

Impunându-se atenției publice⁴ ca o personalitate artistică promițătoare, Iosif Schmidt-Faur a realizat, înainte de anul 1930, mai multe sculpturi și monumente, între care unele și astăzi îi amintesc numele în piețele publice ale unor localități din țară. A lucrat monumente ale eroilor la Tîrgu-Mureș, în comunele Doamna și Tarcău din județul Neamț, Pașcani — Iași, Buhuși — Bacău, Ocnele-Mari — Vilcea (1926), Pogoanele și Nehoiși — județul Buzău, Devesel — Mehedinți, Hîrșova — Constanța, Slănic-Prahova, Caracal — Olt ș.a.

Amintim și premiile luate de acest artist pentru machetele monumentului „Avram Iancu” — Cluj, „Monumentul aviatorilor” — București (premiul al II-lea între 13 concurenți), monumentul „Corpului didactic” — București, precum și la cele trei concursuri pentru „Monumentul lui Eminescu” — Iași.

Iosif Schmidt-Faur a prezentat și alte lucrări, statuete și sculptură mică, la expozițiile de la „Tinerimea artistică”, „Salonul oficial” și „Ateneu”, în care nu a reținut indeajuns atenția criticii.

Ultima participare la expoziții a fost la salonul Ateneului Român, în 6 mai — 6 iunie 1928, unde a expus două sculpturi expresive din bronz — „Turc bătrîn” și „Cap de expresie”⁵.

Între lucrările de certă valoare artistică, portrete, statui și nuduri, de dimensiuni medii și mici, merită amintite: „Othelo”, „Potopul”, „Făt Frumos în luptă cu Smeul”. „Făt frumos și Ileana Cosînzeana”, „Părăsita”, „Pe gînduri”, „Durerea”, „Ciobanul cu lulea”, „Macagiul”, „Fochistul”. „Don Quijote”, „Bustul lui Budișteanu”, „Bustul lui Gh. Șincal” (București, 1930) ș.a.

Între lucrările importante semnate de sculptorul Iosif Schmidt-Faur se află „Monumentul eroilor” din Caracal, dezvelit în 1927, care are 12,5 m înălțime, reprezentînd „Victoria”, compoziția prezintă lateral scene din lupta cu un



IOSIF SCHMIDT-FAUR

aruncător de grenade, doi soldați care ochesc cu pușcă și alți doi soldați minuiind mitraliera, precum și un aspect în basorelief al luptei de la Mărășești.⁶

Cel mai apreciat monument al lui Iosif Schmidt-Faur rămîne cel dedicat lui „Mihai Eminescu”, realizat în 1929, în urma concursului ținut la 26 mai 1928 organizat de primăria municipiului Iași. Lucrarea, înaltă de 3 m, reprezintă pe cel mai mare poet al românilor, înveșmîntat într-o mantie antică, ridicat pe un pedestal înalt de 5,20 m⁷. Chipul poetului este realizat în linii simple, armonice, expresive. Monumentul este străjuit de două figuri feminine care simbolizează „Poezia” și „Filozofia” și care dau statuii măreție și farmec. La baza soclului stă bazorelieful „Cătălin și Cătălina”, frumos simbol al iubirii, subliniind trăinicia frumoasei creații de dragoste a marelui liric român.

Iosif Schmidt-Faur s-a stins din viață la anii maturității într-una din zilele sfîrșitului de martie 1934⁸, vremea trecîndu-l în uitare.

N o t e :

¹ Vezi I. Tafrali, *Artă și arheologie*, fascicola III, (București), 1929.

² I. Mocioi, *Doi artiști străini la Tirgu-Jiu*, în: „Gazeta Gorjului”, nr. 958, 11 noiembrie 1973.

³ „Arhivele Olteniei”, (Craiova), anul XIV, nr. 77—78, ianuarie-aprilie 1935, p. 162.

⁴ Paul Rezeanu, *Actele plastice din Oltenia, 1821—1844*, Craiova, 1980, p. 108.

⁵ *Catalogul Salonului 1928 al Ateneului Român*, pag. 36, nr. 436 și 437 al sculpturii în expoziție.

⁶ Ion Telină, *Două ore în mijlocul artel. O vizită la sculptorul Ion Faur*, în: „Gorjanul”, IV, nr. 19—20, 15—22 ianuarie 1927.

⁷ I. Cruceană, *Sculptorul Iosif Schmidt-Faur*, în: „Coloana”, supliment al „Gazetei Gorjului”, mai 1975.

⁸ S. Sterescu, *Ion Schmidt-Faur*, necrolog, în „Gorjanul”, Tg. Jiu, XI, nr. 16, din 8 aprilie 1934.

3. VITOLD ROLA PIEKARSKI

O personalitate complexă, cu nume răsunător în istoria culturii românești și mai ales a Gorjului, a fost Vitold Rola Piekarski cărturar de origine poloneză, stabilit de tînăr în România, la 1887, și locuitor în Gorj între 1892 și 1906. A trăit o viață dură, plină de vise, peripeții și durere.

S-a născut la Smolensk pe Nipru, în 1857, din părinții Teodosiu Iustin Rola Piekarski și Emma von Blakenhorn, care aveau înaintași din Silezia, stabiliți în Rusia în vremea lui Napoleon Bonaparte¹. A urmat liceul, pînă în 1877, și Academia de arte frumoase în Varșovia, pînă în 1879, a început studiile universitare la Cracovia, le-a continuat la Geneva și, de la 1881 pînă în 1883, la Zurich, fiind mereu în deplasare, persecutat datorită atitudinii potrivnice față de vechea societate. Din 1883 a trecut în Franța, la Paris, unde s-a îmbolnăvit de pleurezie; pentru a se însănătoși a plecat apoi la Kapfenberg, stațiune climaterică, unde s-a căsătorit cu Clotilda Wroblewska. În martie 1885 a plecat, cu familia, din nou la Zurich, pentru studii, dar le-a întrerupt, și, în noiembrie același an, a trecut în Bulgaria pentru a participa la războiul sîrbo-bulgar. A rămas în Sofia pînă în 1877, cînd a fost expulzat și a venit peste Dunăre la Calafat. S-a stabilit la București, unde a lucrat pînă în 1891 și unde se va retrage apoi în ultimii ani ai vieții.

După îndelungi căutări, a îmbrățișat cariera didactică, fiind numit din martie 1891 profesor de desen la Slatina și din 1892 la Gimnaziul „Tudor Vladimirescu” din Tg.-Jiu. În drum spre Tîrgu-Jiu, în 8 noiembrie 1892, s-a oprit la Craiova, unde copilul său, Cordian, bolnav, a decedat. La Tîrgu-Jiu a ajuns cu durerea în suflet și cu sănătatea zdruncinată. A profesat aici pînă în 1902, apoi la Novaci, pînă în 1906, cînd a plecat la București, unde a decedat la 21 octombrie 1909. A fost înmormîntat la Cernica.

Vitold Rola Piekarski a fost un desenator artistic de mare talent și sensibilitate, de mare cultură și de rară hărnicie. În toate țările pe unde a trecut cîte puțin timp, a



WITOLD ROLA PIEKARSKI

lăsat în urma lui semne ale curajului și idei înaintate iar în România, a doua lui patrie, în anii maturității creatoare, a adus un suflu nou în arta grafică manifestată în ziare, reviste și cărți.

Piekarski a fost, de altfel, un spirit revoluționar. De aceea, în 1879 a fost arestat de austrieci și implicat într-un proces de înaltă trădare și turburare a ordinii publice; din Bulgaria a plecat excortat; în România a luat atitudine împotriva poziției Austro-Ungariei față de Ardeal și a Rusiei față de Polonia, la sfârșitul veacului trecut.

Pentru a-și spune cuvântul, Piekarski a înființat ziare, cum sînt „Aurora” în 1881 la Geneva, „Nova Reforma” din Cracovia, „Stîrșel” și primul cotidian „Glas” din Bulgaria; în România a colaborat la revistele umoristice din București — „Tocila”, „Ghiță Berbecu”, „Cașcavalul” și „Moș Ieacă” — ori la ziare ca „Lumea nouă” și „Adevărul ilustrat”, punîndu-și talentul în slujba adevărului și dreptății sociale. A iubit omul, viața și arta căreia i s-a dedicat.

Autor al mai multor broșuri de propagandă socialistă și națională poloneză, al unor articole tipărite în ziare și reviste poloneze și rusești, intervine în lupte politice din diferite țări, oricînd gata să intre în front pentru apărarea unui principiu, activ pînă la violență în bătăliile dintre partide și guverne, Piekarski a trăit ca o flacără, arzînd pentru o lume mai bună.

Prietenii cu revoluționari entuziaști, cu oameni de cultură și artă, i-au adus trăinicia speranțelor și satisfacțiilor luptei în planul ideilor. I-au fost aproape savantul și scriitorul B.P. Hașdeu, dr. Constantin Istrati, Zamfir Arbore, Paul Bujor, Aurel C. Popovici și frații Bacalbașa la București, Iuliu Moisiș și Teodor Cartianu la Slatina, istoricul Alexandru Ștefulescu, tipograful N.D. Miloșescu, scriitorul Emanoil Părăeanu și alții la Tîrgu-Jiu, asupra cărora a avut o înfrîurire izvorită din dorința-i de viață, din aplicarea spre problemele grave ale vremii și mai ales din arta desenului cu care i-a fascinat.

La Tîrgu-Jiu, Piekarski s-a înrolat în mișcarea culturală începută de institutorul Alexandru Ștefulescu, directorul Școlii primare de băieți, pe care l-a urmat în călătoriile prin județ pentru cercetarea trecutului și completarea colecției muzeale de pe lîngă școală și l-a sprijinit în editarea

cărților de istoria Gorjului, lucrându-i copertile și ilustrația ; de el sînt realizate copertile pentru scrierile „Gorjul istoric și pitoresc“, „Istoria Tîrgu-Jiului“ ș.a.² Cu Ștefulescu, Iuliu Moisil și cîțiva intelectuali a inițiat și organizat, în 1894, Muzeul Gorjului la Tîrgu-Jiu³. A publicat și ilustrat prima fasciculă din „Publicațiunile Muzeului județean al Gorjului“, în 1896, în Tipografia lui N.D. Miloșescu⁴, stimulînd creația științifică pentru dezvoltarea acestei instituții unde activa drept custode.

În 1894, Piekarski s-a preocupat, în cadrul unui comitet de inițiativă din Tg.-Jiu, de apariția revistei „Jiul“⁵ pe care a ilustrat-o număr de număr. În 1895 a editat la Tg.-Jiu revista satirico-humoristică „Ardeiu“⁶, reușind să scoată doar 8 numere, ale cărei ilustrații le-a semnat cu pseudonimul Tantal. În același an a colaborat la revista gimnaziului din Tîrgu-Jiu, „Amicul tinerimei“, redactată de Iuliu Moisil, cu coperta semnată Tantal, pseudonimul său. Cunoscut desenator a redactat rubrica „Din toată lumea“ a revistei „Jiul“, sporindu-i conținutul prin date bogate. De pildă, în nr. 11—12 din 1 mai 1895, această rubrică, semnată cu inițialele „V.R.P.“, cuprindea subtitlul : „Introducere — Pentru coroană, de Fr. Coppé — Căruța de lut, la teatrul L'Oeuvre — Le magazine international — Literatura scandinavă în Franța — Lugné Poe și teatrul L'Oeuvre — L'Oeuvre la Cristiania — Strindberg la Paris — Reflecțiuni — G. Brandes despre Bjornson“, ceea ce dovedește marea cultură și bogata informație de care dispunea autorul ei, profesorul de caligrafie și desen din Tîrgu-Jiu. Lucra cu dăruire — acest om „blind, harnic și modest“⁷.

Se crede că de numele lui Piekarski se leagă și înființarea la Tîrgu-Jiu, în 1901, a Școlii de ceramică de pe lângă gimnaziu⁸, deși după 1902 a fost tot mai bolnav și s-a mutat la Novaci, unde a condus o fabrică de jucării, s-a recăsătorit cu o gorjeancă și a înființat o bibliotecă publică. Viața subrezită de greutatea l-a dus pe Piekarski la Novaci, pentru ca aerul muntelui Paring să-i redea puterile. Cunoștea multe limbi — polonă, germană, franceză, latină, rusă, bulgară, paleoslavă și română — și, ca și Ștefulescu, ar fi putut avea un ecou mai mare în cultura vremii.

Din Novaci, de pe Gilort, se repezea în Capitală, cu lucrări cerute de Tipografia „Minerva“⁹. El a creat copertile

cu motive populare și ilustrațiile la operele lui Sadoveanu — „Șolmii”, „Dureri înăbușite” ș.a.¹⁰, la unele lucrări de Nicolae Iorga — „Istoria românilor în chipuri și icoane”, și ale altor autori — „Basmelor românilor” de Petre Ispirescu, „Herbarul” lui Iuliu Moisiu, „Călimdarul Minervei”, „Almanahul tipografic” etc. Tot el a desenat diplome, portrete, caricaturi, exlibrisuri și a făcut fotografii cerute de nevoile tiparului, multe rămase anonime. Nu întâmplător „Enciclopedia” Astrei îl considera cel mai mare caricaturist din România de la începutul secolului XX. Nu întâmplător marele Iorga recunoștea: „Desemnurile lui Piekarski au chemat publicul la cetirea cărților noastre...”¹¹.

Din 1906, retrăgându-se la București, Vitold Rola Piekarski și-a grăbit sfârșitul. Continuându-și munca titanică, avea să moară nebun, la 52 de ani¹², în 1909. Până târziu, fiica sa, născută din căsătoria cu o novăceancă, avea să-i poarte amintirea, ca și puținii prieteni care au plecat, pe rând, în uitare. Numele lui a rămas în paginile pe care le-a ilustrat cu talent.

N o t e :

- ¹ Iuliu Moisiu, **Vitold Rola Piekarski: O schiță biografică**, în: „Arhivele Olteniei”, Craiova, anul V, 1926, nr. 27, p. 310—320.
- ² Paul Rezeanu, **Artele plastice în Oltenia (1821—1944)**, Editura „Scri-sul românesc”, Craiova, 1981, p. 43.
- ³ Ion Mocioi, **Muzeul Gorjului**, în: „Litua. Studii și cercetări”, Tîrgu-Jiu, vol. I., 1978, p. 5—6.
- ⁴ Format 24 x 16 cm, 32 p. (la B.A.R. cota P.I. 19063).
- ⁵ Vezi „Arhivele Olteniei”, anul IV, 1925, nr. 18—19, p. 194; și Vasile Cărăbiș, **Publicații periodice din Gorj**, Tîrgu-Jiu, 1973, p. 27.
- ⁶ Vasile Cărăbiș, op. cit., p. 29; și Ion Mocioi, **Calendarul presei gor-jene**, în „Litua”, vol. I., 1978, p. 270.
- ⁷ I.P. Tuculescu, **Vitold Rola Piekarski**, în: „Amicul tinerimei”, Tîrgu-Jiu, nr. festiv, 1940, p. 45.
- ⁸ Octavian Ungureanu, **Rolla Piekarski**, în: „Gazeta Gorjului”, Tîrgu-Jiu, 25 mai 1974.
- ⁹ Petre Pănoiu—Pancras, **Amintiri despre starea culturală din Gorj**, în: „Revista Jiului”, anul I, nr. 11—12, 9 iunie 1921, p. 45—46.
- ¹⁰ Mircea Tomescu, **Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918**, Editura științifică, 1968, p. 165.
- ¹¹ Nicolae Iorga, **Oameni care au fost**, Editura pentru literatură, 1967, vol. I, p. 221.
- ¹² G. Dumitrescu — Bumbești, **Moartea pictorului Rolla Piekarski**, necrolog tipărit pe foaie volantă în 1909, cu portretul artistului.

4. ARHTECTUL IULLIUS DOPPELREITER

Se cuvine să nu se uite omul pe a cărui planșetă s-au născut visuri frumoase pentru plăcerea ochiului, pentru viitorul unei urbe care era de altfel pînă nu demult lipsită de creația arhitectonică.

Iullius Doppelreiter s-a născut la Drobeta Turnu-Severin în anul 1878,¹ în familia unui dulgher. Tatăl său Iohan Doppelreiter, austriac de origine, venise în țară sub întiul Hohenzöllern. la trei ani după detronarea lui Alexandru Ioan Cuza. Stabilit în orașul de vest al Olteniei, avea să se căsătorească la 41 de ani cu o româncă, o tinăără din Banat care număra doar 18—19 ani. Unicul lor copil, sosit pe lume odată cu independența țării, a fost crescut în spiritul tradițiilor românești, al respectului muncii și demnității umane.

Iulius Doppelreiter a urmat cursurile școlii primare în orașul natal de la Dunărea română, apoi a fost condus de tatăl său la Viena, în capitala imperiului habsburgic. La 15 ani, a fost dat în seama arhitectului Anton Madele, fost prieten al tatălui său, care lucra în biroul tehnic al rectorului politehnicii vieneze, Karl Hasenauer. Tinăărul oltean avea să lucreze, deci, ca proiectant sub îndrumarea unei mari personalități. Ulterior a învățat cu profesorul Camillo Sitte, directorul Școlii superioare de construcții și meserii din Viena, care a fost o altă personalitate recunoscută în vestul Europei. În răstimpul celor șase ani de învățătură, a făcut practică la societățile de construcții Union și Wienerbangeltschaft, a urmat patru semestre la Școala de arhitectură și un semestru la Brno.

Iulius Doppelreiter s-a întors în țară la sfîrșitul secolului, în 1899, la vîrsta de 21 de ani, pregătit să înceapă o muncă de durată în toate orașele Olteniei.

La Tîrgu-Jiu s-a stabilit în 1904, unde tatăl său a găsit mai mult mijloacele de a practica tîmplăria. În anul 1906 a descoperit la Vaideei și Vierzroiou pămîntul de cărămidă refractară și cable, pe care l-a analizat la Berlin. În primii zece ani la Tîrgu-Jiu și-a consolidat un prestigiu deosebit, proiectînd mai toate clădirile orașului din acea vreme.

Războiul mondial dintii l-a dus pe front pentru apărarea Olteniei, apoi în Moldova, făcându-l să cunoască greul luptei și jertfa de sînge. Părinții i-a pierdut în 1928, tatăl la Tîrgu-Jiu și mama în Banat. A rămas la Tîrgu-Jiu cu soția sa, Augusta.

La Tîrgu-Jiu a creat, între 1918 și 1928, dar și după aceea, cele mai frumoase clădiri ale orașului, ele fiind și azi fala arhitecturii locale dintre cele două războaie : Școala normală Tîrgu-Jiu, Școala de meserii din Tîrgu-Jiu, cula-muzeu de pe digul Jiului, casa pompelor de la C.F.R., fostul local al băncii comerțului etc. A construit și în alte localități : școala primară din Vulcan, spitale la Bumbești, Novaci, Pițic, Brădiceni, Hurezani, Peșteana-Jiu ; a reconstruit după o fotografie casa lui Tudor Vladimirescu din Vladimir, a reconstruit satul Măraști și a ridicat alte numeroase edificii.

Arhitectul Iulius Doppelreiter are un stil arhitectural propriu, născut din tradițiile caselor gorjene, cu scări exterioare și tindă însoțită, cu balcoane sub cupole peste caturi, plăcute la vedere și atrăgătoare. Casele lui sînt trainice, armonioase și îndeamnă la meditație.

Iulius Doppelreiter a trăit 70 de ani și s-a stins din viață în 1948 la Tîrgu-Jiu. Am cunoscut-o, la mulți ani după plecarea lui în neant, pe soția sa Augusta, care, în casa lor din Tîrgu-Jiu aflată pe b-dul Republicii, i-a ținut nestinsă amintirea, flacăra de zi și noapte, pînă la pieirea lor deopotrivă.

¹ Ilarie Hinoveanu : Un om care a construit case — Doppelreiter, în : „Ramuri”, anul I, nr. 4, noiembrie 1964, p. 4.